

Ο ΑΣΚΗΤΗΣ ΕΠΙΦΑΝΗΣ ΑΝΑΜΟΡΦΩΤΗΣ

Στις 23 Απριλίου 1998 εκοιμήθη ο Κωνσταντίνος Γ. Καραμανλής σε ηλικία 91 ετών. Ο Θεός να τον αναπαύει εν ειρήνη και να τον ανταμείβει κατά τα αγαθά του έργα. Υπήρξε σ' όλη την μακρά και γόνιμη ζωή του δημόσιος ανήρ με την πλήρη έννοια του όρου: ανιδιοτελής, οξυδερκής, οραματιστής και αφιερωμένος στο Έθνος. Με το έργο του και την προσωπικότητά του σφράγισε την τύχη και την Ιστορία της Ελλάδος. Θεμελίωσε την υποδομή της, ανεμόρφωσε τους θεσμούς της, διεφύλαξε και σφυρηλάτησε την ενότητα του φιλέριδος Λαού της και εδέσμευσε την πορεία της προς ένα καλύτερο, ασφαλέστερο και πιο φιλελεύθερο μέλλον στους κόλπους της Ευρωπαϊκής Ενώσεως. Γεφύρωσε στη συνείδηση των Ελλήνων τον ιστορικό δυϊσμό μεταξύ Δύσης - Ανατολής και δίδαξε εμπράκτως ότι η σύγχρονη Μεγάλη Ιδέα του Έθνους είναι ο εκσυγχρονισμός, η ανάπτυξη και η κοινωνική συνοχή της Ελλάδος μέσα στα υφιστάμενα όριά της. Απέκρουσε την επέκταση αλλά και την αμφισβήτηση των συνόρων της. Ανεδείχθη Αναμορφωτής.

Δυστυχώς, η καθοριστική συμβολή του στο διηνεκές εθνικό γίνεσθαι, η πολιτική του, η προσωπικότης του και η ανεκτίμητη παρακαταθήκη του, καίτοι έχει εξαρθεί σε γενικό αόριστο πλαίσιο, δεν έχει ακόμη αποτιμηθεί στην ιστορική πράγματι διάστασή της. Και τούτο είναι αναγκαίον όχι για να τιμηθεί ο Ηγέτης αλλά για να οδηγηθεί η Πατρίδα του με αποτελεσματικότητα και ελεγχόμενη ταχύτητα προς ένα ευτυχέστερο μέλλον που οι Έλληνες δικαιούνται και, κυρίως, δύνανται να κατακτήσουν. Διότι ο Αρχηγός Κων. Καραμανλής παραμένει, μετά θάνατον, απaráμιλλος Οδηγός. Γι' αυτό ομόφωνα η Ευρωπαϊκή Ένωση τον ανεκήρυξε ως έναν από τους Πατέρες της.

Είχα την μονάκριβη τύχη και την υψίστη τιμή να συνδεθώ από σχεδόν παιδί με τον Αναμορφωτή, να τον ακολουθήσω μια ζωή και, προ πάντων, να με εμπιστευθεί. Ο μακαριστός Αρχηγός ήταν λιτός και ασκητικός, φιλικός και συνάμα απόμακρος, εργατικός και αυστηρός, ενορατικός και τολμηρός, συγκεντρωτικός και συνάμα βαθειά δημοκρατικός. Τις αρετές του αυτές και προ παντός την ψυχή του αφιέρωσε στην Πατρίδα του και στους Έλληνες, ιδιαίτερα στους πάσχοντες αδύναμους αδελφούς του από τους οποίους προέρχονταν και στους οποίους δια βίου ανήκε.

Σ' ένα από τα ιδιαίτερα γεύματά μας, καθώς έτρωγε έτσι λιτά, σχεδόν σπαρτιατικά, τον κοίταξα κάπως λοξά. Ήταν αητός και κεραυνός. Ξέσπασε διδακτικός:

«Τι με κοιτάς έτσι; Δεν σε αρέσω! Όμως ο ηγέτης πρέπει να είναι και ευπαρουσίαστος για να αρέσει στον κόσμο, να εκπροσωπεί την Ελλάδα. Οφείλει λοιπόν, να διατηρεί το σώμα υγιές, δυνατό, απερίσπαστο από πόνους και περιττά φορτία γιατί στο σώμα κατοικεί η ψυχή, στο σώμα ο νους και ο νους πρέπει να γρηγορεί, τζαναμπέτη».

Τζαναμπέτη με αποκαλούσε μια ζωή επειδή μου επέτρεπε το σπάνιο προνόμιο να του μιλώ έξω απ' τα δόντια μακεδονιστί ώστε να διασταυρώνει πληροφορίες και σκέψεις. Μισό χαϊδευτικό και ενίοτε στοργικό, μισό παραπονετικό και επιτιμητικό το προσωνύμιο σηματοδοτούσε ταυτόχρονα την μεγάλη ευθύνη της ανατεθειμένης ελευθεριότητος να του αναφέρω πληροφορίες, εκτιμήσεις και αντιλήψεις προσωπικές ή τρίτων. *«Να με λες πάντα την αλήθεια αδιάστακτα. Τ' άλλα είναι δική μου δουλειά».*

Ο έμπιστος του Τάκης Λαμπριάς έλεγε: *«Ούτε ιδιωτική ζωή έχει, ούτε οικογένεια, ούτε συναναστροφές ούτε φίλεις».* Έτσι πράγματι ήταν. Καλοκαίρι 1962 στο Πολιτικό Γραφείο του Πρωθυπουργού στη Βουλή ώρα δύο ντάλα μεσημέρι έρχεται με την πρωθυπουργική λιμουζίνα η Κυρία Αμαλία Καραμανλή και τον περιμένει μέσα στο αυτοκίνητο, με αναμμένη τη μηχανή, να πάνε για το

προσυμφωνημένο μπάνιο στον «Αστέρα» της Βουλιαγμένης. Ο Πασχάλης Κόντας κι ο στρατηγός Βέρος κάθονται σε αναμμένα κάρβουνα. Τον ειδοποιούν εκ περιτροπής. Απάντηση: «*Να περιμένει*». Περνάει η ώρα και κάθε τόσο στην ίδια υπόμνηση η ίδια απάντηση. Κατά ώρα 3.30' βγαίνει φουρκισμένος απ' το γραφείο ο Αρχηγός, ορμητικός, βλέπει κάποιο χαμόγελο στα χείλη μου και οργισμένος μου λέει:

«Τι χασκογελάς, ρε; Άμα θέλεις να υπηρετείς την πολιτική, να μη παντρευθείς ποτέ. Με ακούς; Ποτέ». Μετά οκτώ χρόνια χώρισε. Είχε νυμφευθεί την Ελλάδα. Εσαεί.

Όταν εξελέγη Πρόεδρος της Δημοκρατίας, επεσκέφθη τις Σέρρες. Και εκεί, μπροστά σε μια παλλαϊκή αποθεωτική συγκέντρωση, δάκρυσε δημόσια για πρώτη φορά. Πολύ παράξενο επειδή ουδέποτε εξωτερικευε τα πλούσια συναισθήματά του. Καλύπτονταν με έναν αδιαπέραστο ηγεμονικό θώρακα. Αντελήφθη αμέσως την έκπληξη. Μου λέει:

«Κοίτα εκεί κάτω πέρα εκείνον τον πάππο. Όταν νέος πολιτεύθηκα πρώτη φορά το '35, πούλησε τα πρόβατά του και με ενίσχυσε. Ε, κι εγώ τώρα κλαίω που χωριζόμαστε».

Κοιμόταν νωρίς, ξυπνούσε νωρίς, διάβαζε επιτροχάδην πρώτος τον Τύπο, σημείωνε και έπαιρνε σβάρνα τους υπουργούς του. *«Τι έκανες εκεί; Αργεί πολύ. Πότε. Γιατί; Τώρα το θέλω, άσε τα άρβυλα»*. Είδα σπουδαίους υπουργούς του, μόλις κτυπούσε το πορτοκαλί τηλέφωνο του Πρωθυπουργού, να σηκώνονται, να κουμπώνονται και, μετά, να του απαντούν. Εξέπεμπε βαθύτατο σεβασμό. Έτσι ξεκινούσε την μέρα του, συνεχώς στο κυνήγι. Τραβούσε κουπί. Είχε το ταλέντο του «φόλου απ», που λένε για τους μεγάλους μάνταζτερς οι Αμερικανοί. Παρακολουθούσε, καθοδηγούσε, προωθούσε και τίποτε δεν ξεχνούσε. Τον κατείχε η ζωνρή αίσθηση του στρατηγικού παράγοντος «Χρόνος» και του καθήκοντος. Ήταν αυστηρός με τους άλλους επειδή ήταν άτεγκτος με τον εαυτόν του.

Το 1963 η Ελλάδα έχει τον υψηλότερο στον Κόσμο ρυθμό οικονομικής αναπτύξεως μετά την Ιαπωνία και, πρώτη φορά στα χρονικά, ο ανέκαθεν ελλειμματικός Προϋπολογισμός της παρουσιάζει πλεόνασμα 4 δισεκατομμύρια, ποσό ιλιγγιώδες για την εποχή. Οι αγρότες, παραδοσιακοί πολιτικοί σύμμαχοι του Καραμανλή, ζητούν μια μικρή αύξηση στις τιμές των σιτηρών και οι εκλογές εκείνου του Νοεμβρίου είναι κρισιμότητες. Στη Θεσσαλονίκη έχει πλημμυρίσει πλήθη η πλατεία Αριστοτέλους όπου ο Καραμανλής πρόκειται να εκφωνήσει τον προεκλογικό λόγο του από τον καθιερωμένο τότε εξώστη από το διαμέρισμα του Θωμόπουλου πάνω από τον κινηματογράφο «Ολύμπιον». Οι στενοί συνεργάτες του τον παρακαλούν να εξαγγείλει κάποιες μικρές παροχές στους αγρότες δεδομένου ότι ο αντίπαλός του Γεώργιος Παπανδρέου τους είχε τάξει και τον ουρανό με τ' άστρα. Γονατιστός στα πόδια του ο έμπιστός του φίλος Αντώνης Βεζύρογλου, μεγάλος αγρότης, τον θερμοπαρακαλεί. *«Αμάν, Πρόεδρε, μισή λέξη μονάχα στην αγροτιά! Χανόμαστε και χάνεται η Ελλάδα. Όλα θα τα σκορπίσουν, άμα νικήσουν»*. Ανένδοτος ο Καραμανλής: *«Εγώ δεν εξαγοράζω τον ελληνικό Λαό με τις δικές του οικονομίες»*. Ήταν Αρχηγός και τραβούσε εμπρός. Οδηγούσε αυτός, δεν τον οδηγούσαν οι ομάδες πίεσεως ούτε, φυσικά, οι δημοσκοπήσεις -ανύπαρκτες, άλλωστε τότε. Οι σεισμοί το 1955 έχουν ρημάξει τον Βόλο και το 1958 ο Καραμανλής, μετά ενδοκυβερνητική ανταρσία, κατεβαίνει αμέσως σε εκλογές. Ο Βόλος είναι το κομματικό φέουδο του έως τότε Αντιπροέδρου του, Αποστολίδη, που έχει στασιάσει. Η συγκέντρωση είναι μεγάλη και ο Λαός καλεί επίμονα και ξανακαλεί τον Καραμανλή στον εξώστη.

- *Κύριε Πρόεδρε, με όλον τον σεβασμό, ο Λαός περιμένει να του χαρίσετε κάτι από τα δάνεια των σεισμών.*

- *Ωστε, έτσι, λοιπόν. Καλά. Θα μιλήσω και για το μυστικό.*

Βγαίνει πάλι στον εξώστη.

- *Θέλετε να σας πω για τα δάνεια των σεισμών*

- *Ναίαιαι!.. Πέσ'το, Χρυσόστομε!*

- *Ε, λοιπόν, δεν χαρίζω τίποτε. Δεν μπορώ ούτε επιτρέπεται. Γιατί, άμα γίνει κι αλλού σεισμός, από πού θα βρούμε χρήματα; Πρέπει να πληρώνετε τις δόσεις.*

Το ακροατήριο παγώνει εμβρόντητο. Ψυχρολουσία. Έτοιμη η αποδοκιμασία. Και εκεί, μέσα στη γενική σιωπή, τινάζεται ένας γέρος από κάτω και του βροντοφωνάζει:

- *Μπράβο, ρε πουτσαρά! Εσένα θέλουμε.*

Πανζουρλισμός. Αποθέωση. Σάρωσε στον Βόλο.

Είχε βαθειά αισθήματα αλλά δεν τα εξεδήλωνε ποτέ και σε κορυφαίες του επιλογές τα υπέτασσε προκειμένου να υπηρετήσει την Πατρίδα. Το 1958, ως γνωστόν, οι στενοί συνεργάτες του Γεώργιος Ι. Ράλλης και Παναγής Παπαληγούρας τον ανέτρεψαν μαζί με άλλους και, στις άμεσες εκλογές, συνασπίστηκαν εναντίον του με ηγέτη τον Παναγιώτη Κανελλόπουλο. Μόλις τους νίκησε, τους ενέταξε εκ νέου στον στενό πυρήνα των κυβερνήσεών του και, κατά την αυτοεξορία του τον Νοέμβριο 1963, εμπιστεύθηκε την ηγεσία της ΕΡΕ στον Παναγιώτη Κανελλόπουλο. Οι δύο πρώτοι του παρέμειναν πιστοί μέχρι το τέλος και προσέφεραν μεγάλες υπηρεσίες στην Ελλάδα. Ήσαν άνδρες εξαιρετικής ποιότητας και αρετής. Κατά την Μεταπολίτευση ενέταξε στη Νέα Δημοκρατία και στην κυβερνητική κορυφή τον Κων. Μητσοτάκη και τον Θανάση Κανελλόπουλο που στο παρελθόν επί μακρόν του επετίθεντο συστηματικά όχι μόνον σε πολιτικό αλλά και σε προσωπικό επίπεδο. Ενέταξε επίσης στους νικηφόρους εκλογικούς συνδυασμούς και εξέλεξε εκ του ασφαλούς τον συγχωριανό του και σκληρό προσωπικό του αντίπαλο Άγγελο Αγγελούση που του είχε σύρει τα εξ αμάξης μέσα στην ίδια τη γενέτειρά τους. Εμείς αγανακτούσαμε συχνά -πάντα μουλωχτά. Μια μέρα, στα καλά καθούμενα, μου λέει:

- *Άκουσε να σε πω! Τα προσωπικά του αισθήματα ο πολιτικός οφείλει να τα κρατάει μέσα του. Διαφορετικά, ας πάει σπίτι του γιατί εξάπτει και βλάπτει τον Λαό. Εγώ έχω ταχθεί να υπηρετώ τους Έλληνες και, γι' αυτό, δεν διαλέγω εκείνους που με αγαπούν αλλά εκείνους που είναι ικανοί να υπηρετήσουν την πολιτική μου και, άρα, τη Πατρίδα. Τιμιουδιά, λοιπόν, εσείς. Ούτε άχνα ούτε γκριμάτσα!*

Ήταν αυτό που οι Γάλλοι λένε Homme d'Etat και οι Αγγλοσάξονες Statesman, Άνθρωπος του Κράτους. Άλλοι τέτοιοι υπήρξαν μόνον ο Ιωάννης Καποδίστριας και ο Χαρίλαος Τρικούπης. Ο Κωνσταντίνος Γ. Καραμανλής υπήρξε πρότυπο καλού και αγαθού πολιτικού ανδρός. Τούτο δεν σημαίνει ασφαλώς ότι είναι δυνατόν να αντιγραφεί. Σημαίνει, ωστόσο, ότι το πρότυπό του, που σε κάθε πρόσωπο είναι μοναδικό, μπορεί να μας διδάξει πολλά και πολύ χρήσιμα. Ανήκει πια στην Ιστορία. Εξ ίσου, όμως, ανήκει σε καθένα μας χωριστά. Και ανήκει ιδιαίτερα στην Ελλάδα. Εις μνήμην του και εις διδασχόν μας αφιερώνουμε ευλαβικά και το επόμενο άρθρο.

N. I. Μέρτζος